

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за грудень 2025 року

ЗМІСТ

I. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ ТА ІНШИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ.....	4
1.1. Про правомірність застосування штрафу за реалізацію необлікованого пального на АЗС без належного вимірювання залишків у резервуарах	4
1.2. Про застосування пільги з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, до будівель промисловості, переданих у користування за договором особистого сервіту юридичній особі, єдиним засновником якої є власник цих будівель.....	5
1.3. Про оподаткування доходів нерезидентів у разі виплати дивідендів нерезиденту, який не є бенефіціарним власником доходу	7
1.4. Про правомірність нарахування пені за несвоєчасну сплату самостійно узгодженого податкового зобов'язання з податку на прибуток у період дії воєнного стану.....	9
II. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ.....	11
2.1. Про повноваження старости або особи, яка виконує його обов'язки, щодо засвідчення справжності підпису на заяві про відмову від отримання одноразової грошової допомоги	11
2.2. Про неможливість державної реєстрації права власності на асфальтову площадку	12
2.3. Про обов'язок органу Пенсійного фонду України забезпечити реалізацію права особи на отримання пенсії у випадку повернення банком коштів у зв'язку з некоректними реквізитами одержувача (пенсіонера)	14
2.4. Про обов'язок надавачів фінансових послуг відображати у структурі власності особу / осіб, які здійснюють значний вплив на управління, незалежно від наявності акціонерів із часткою в розмірі 10 і більше відсотків	16
2.5. Про протиправність встановлення підзаконним нормативно-правовим актом обмежень щодо використання зареєстрованої торговельної марки на вивісці аптечного закладу	18
III. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ТА РЕФЕРЕНДУМУ, А ТАКОЖ ЗАХИСТУ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН.....	21
3.1. Про відсутність права особи на виплату вихідної допомоги при звільненні у разі набрання законної сили судовим рішенням про поновлення її на роботі.....	21

3.2. Про строк приведення постанов Уряду у відповідність до змін у законодавстві	23
3.3. Про порядок розгляду скарг на результати кваліфікаційного іспиту для осіб, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого.....	26
3.4. Про критерії визнання наказу злочинним або явно незаконним для відмови від його виконання поліцейським.....	28
3.5. Про розмежування підстав закінчення виконавчого провадження: у зв'язку з виконанням рішення та визнанням виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню.....	30
3.6. Про припинення державної служби при досягненні 65-річного віку та дискреційне право суб'єкта призначення на продовження.....	32
IV. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ.....	34
4.1. Про належного відповідача у спорах щодо стягнення середнього заробітку за час затримки виконання судового рішення про поновлення прокурора на посаді.....	34

І. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ ТА ІНШИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ

1.1. Про правомірність застосування штрафу за реалізацію необлікованого пального на АЗС без належного вимірювання залишків у резервуарах

Штраф за необліковане пальне підлягає скасуванню, якщо під час фактичної перевірки суб'єкта господарювання, який здійснює роздрібну торгівлю палимом на АЗС, контрольний орган не провів належного вимірювання залишків пального та не зазначив у відповідних актах методи і засоби такого вимірювання, як того вимагає Інструкція про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і організаціях України

09 грудня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу фізичної особи – підприємця на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 15 квітня 2025 року у справі № 580/4269/24 за позовом фізичної особи – підприємця до Головного управління ДПС у Черкаській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатами фактичної перевірки діяльності фізичної особи – підприємця на АЗС контрольний орган склав акт, у якому, зокрема, дійшов висновку про порушення платником пункту 12 статті 3 Закону України від 06 липня 1995 року № 265/95-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування і послуг» у зв'язку з реалізацією необлікованих паливно-мастильних матеріалів. Підприємець заперечував правомірність таких висновків, оскільки під час перевірки не було здійснено належне фактичне зняття залишків пального: не відкрито резервуари, не застосовано вимірювальні прилади, не зазначено методів, способів і обладнання вимірювання в акті перевірки та акті зняття залишків. Платник також указував на наявність і фактичне надання первинних документів, на відображення обігу пального в електронних системах податкових органів.

Черкаський окружний адміністративний суд рішенням від 20 грудня 2024 року частково задовольнив позов, визнавши протиправним та скасувавши оскаржуване податкове повідомлення-рішення. Суд першої інстанції дійшов висновку, що акт перевірки та акт зняття залишків не містили відомостей про методи і способи визначення фактичних залишків пального, а отже, висновки контрольного органу про наявність необлікованих запасів є безпідставними.

Шостий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції в цій частині та відмовив у задоволенні позову, тому що незазначення методу вимірювання не впливає на достовірність результатів перевірки, оскільки форма акта не містить такого реквізиту, а акт зняття залишків було підписано без зауважень.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши постанову суду апеляційної інстанції та залишивши чинним судові рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту 12 статті 3 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування і послуг» суб'єкти господарювання зобов'язані вести облік товарних запасів і здійснювати реалізацію лише тих товарів, що відображені в такому обліку. За реалізацію необлікованих товарів стаття 20 цього Закону закріплює відповідальність у вигляді штрафу в розмірі вартості таких товарів.

Єдиним належним способом встановлення факту наявності необлікованого пального є зіставлення даних бухгалтерського та податкового обліку, даних РРО з фактичними вимірюваннями залишків у резервуарах, здійсненими з дотриманням вимог Інструкції про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і організаціях України від 20 травня 2008 року № 281/171/578/155. У випадку відсутності таких вимірювань або в разі їх проведення з порушенням установленого порядку результати перевірки не можна вважати достовірними.

Підписання акта перевірки або акта зняття залишків представником платника без зауважень не звільняє контрольний орган від обов'язку дотримуватися вимог спеціального нормативного акта та не надає недостовірним даним доказової сили.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 грудня 2025 року у справі № 580/4269/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132457909>

1.2. Про застосування пільги з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, до будівель промисловості, переданих у користування за договором особистого сервіту юридичній особі, єдиним засновником якої є власник цих будівель

Будівлі промисловості, віднесені до групи «Будівлі промислові та склади» (код 125 згідно з класифікатором), не є об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно, якщо їх використовують за призначенням у господарській діяльності суб'єкта господарювання з основним видом діяльності в секціях В–F КВЕД ДК 009:2010 та не було передано власником в оренду, лізинг чи позичку. Водночас передання

будівель промисловості на підставі договору особистого сервітуту (безоплатного обмеженого права користування) юридичній особі, єдиним учасником / засновником якої є фізична особа – власник будівель, не перешкоджає застосуванню пільги, визначеної підпунктом «є» підпункту 266.2.2 пункту 266.2 Податкового кодексу України

16 грудня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у Дніпропетровській області на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 29 вересня 2023 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 20 листопада 2024 року у справі № 160/18696/23 за позовом фізичної особи до податкового органу про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Податковий орган нарахував фізичній особі податок на нерухоме майно за 2022 рік щодо комплексу виробничих та адміністративно-побутових будівель, віднесених до будівель промисловості (код 125 згідно з класифікатором). Контрольний орган уважав, що не можна застосовувати податкову пільгу, встановлену підпунктом «є» підпункту 266.2.2 пункту 266.2 Податкового кодексу України, оскільки фізична особа як власник будівлі самостійно не здійснює промислову діяльність, а нерухоме майно фактично використовує юридична особа, навіть якщо її засновником є той самий власник. Платник зазначав, що використовував належну йому будівлю за функціональним призначенням у господарській діяльності юридичної особи (основний вид діяльності якої було класифіковано в секціях В–F КВЕД ДК 009:2010) і був одноосібним засновником цього товариства.

Дніпропетровський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов та скасував податкове повідомлення-рішення, оскільки визначальним є використання об'єкта за призначенням у господарській діяльності, а не приналежність його конкретному суб'єкту.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Податкова пільга, встановлена підпунктом «є» підпункту 266.2.2 пункту 266.2 Податкового кодексу України, спрямована на зменшення податкового навантаження на промислову нерухомість, яку фактично використовують у виробничій діяльності.

Фізична особа – власник має конституційне право на підприємницьку діяльність через створену юридичну особу, що відповідає принципу свободи підприємництва

та меті податкової пільги. Використання будівель промисловості юридичною особою, єдиним засновником якої є власник, означає опосередковане здійснення власником господарської діяльності через створену юридичну особу, що відповідає меті законодавчого регулювання, оскільки передання будівель у користування згідно з договором особистого сервітуту не є переданням в оренду, лізинг чи позичку. Тому не діє заборона податкової пільги на такі випадки.

Отже, будівлі промисловості не є об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за умови дотримання вимог підпункту «є» підпункту 266.2.2 пункту 266.2 Податкового кодексу України (належність до коду 125, використання в господарській діяльності суб'єкта з КВЕД секцій В–F, відсутність оренди / лізингу / позички), навіть якщо використання здійснює юридична особа (єдиним засновником якої є власник будівель) на підставі договору особистого сервітуту.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 грудня 2025 року у справі № 160/18696/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132687586>

1.3. Про оподаткування доходів нерезидентів у разі виплати дивідендів нерезиденту, який не є бенефіціарним власником доходу

Український податковий агент не має права застосовувати пільгову ставку податку на доходи нерезидентів, якщо безпосередній отримувач дивідендів не є бенефіціарним (фактичним) власником доходу. Подання уточнюючих розрахунків після проведення перевірки та прийняття податкового повідомлення-рішення з метою застосування іншої міжнародної конвенції (з країною бенефіціарного власника) не впливає на правомірність уже прийнятого податкового повідомлення-рішення. Водночас штраф у підвищеному розмірі застосовується лише в разі доведеного умислу платника, а в інших випадках застосовується базовий штраф

23 грудня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Центрального міжрегіонального управління ДПС по роботі з великими платниками податків на рішення Полтавського окружного адміністративного суду від 10 травня 2024 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 14 жовтня 2024 року у справі № 440/15330/23 за позовом Спільного підприємства «Полтавська газонафтова компанія» до Центрального міжрегіонального управління ДПС по роботі з великими платниками податків про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Український платник виплатив дивіденди нерезиденту з Нідерландів, застосувавши ставку 0 %, керуючись Конвенцією між Україною і Королівством Нідерландів, на підставі сертифіката резидентства та листа нерезидента про статус бенефіціарного власника доходу. Під час податкової перевірки було встановлено, що цей нерезидент є проміжною холдинговою компанією, яка не здійснює суттєвих функцій, не має персоналу та активів, тоді як кінцевим бенефіціарним власником доходу є нерезидент з Великої Британії. Тому податковий орган донарахував податок на доходи нерезидента за ставкою 15 % відповідно до підпункту 141.4.2 статті 141 Податкового кодексу України та застосував штраф у розмірі 25 %. Після прийняття податкового повідомлення-рішення платник подав уточнюючі декларації, у яких застосував ставку 5 % відповідно до Конвенції між Україною та Великою Британією, а також сплатив відповідні суми податку.

Полтавський окружний адміністративний суд частково задовольнив позов, оскільки платник мав право подати уточнюючі декларації після перевірки, а застосування ставки 5 % згідно з Конвенцією з Великою Британією є більш коректним та запобігає подвійній сплаті податку. Другий апеляційний адміністративний суд, скасовуючи рішення суду першої інстанції в частині донарахування основного податкового зобов'язання, зменшив розмір штрафу з 25 % до 10 %, зважаючи на відсутність доведеного умислу.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржувані судові рішення й ухваливши нове, яким частково задовольнив позов.

ОЦІНКА СУДУ

Прийняття контролюючим органом уточнюючої декларації має технічний характер і не вказує на визнання її правомірності по суті. Не допускається подання уточнюючих декларацій після проведення перевірки та прийняття податкового повідомлення-рішення з метою застосування нових норм законодавства або іншої міжнародної конвенції. Уточнюючий розрахунок можна подавати лише для виправлення самотійно виявлених помилок, а не у зв'язку зі зміною правового регулювання.

Пріоритет положень міжнародного договору можливий лише за умови дотримання вимог статті 103 Податкового кодексу України, чинних на момент виплати доходу. Ключовою умовою є наявність у отримувача доходу статусу бенефіціарного власника. У разі відсутності підстав для застосування міжнародного договору податок підлягає утриманню за ставкою 15 % відповідно до підпункту 141.4.2 статті 141 цього Кодексу. Тому, станом на момент прийняття податкового повідомлення-рішення, контролюючий орган правомірно застосував ставку 15 %, а ставка 5 % відповідно до Конвенції з Великою Британією не могла бути врахована, оскільки документи від британського резидента не були подані на момент виплати доходу.

Застосування штрафу в розмірі 25 % згідно з пунктом 125-1.2 статті 125 Податкового кодексу України можливе лише за умови доведення умислу платника. У разі відсутності такого умислу застосовується штраф у розмірі 10 % відповідно до пункту 125-1.1 цієї статті.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 грудня 2025 року у справі № 440/15330/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133024361>

1.4. Про правомірність нарахування пені за несвоєчасну сплату самостійно узгодженого податкового зобов'язання з податку на прибуток у період дії воєнного стану

Підпункт 129.9.7 пункту 129.9 статті 129 Податкового кодексу України не звільняє автоматично платника від нарахування або анулювання пені лише на підставі введення воєнного стану. Застосування цієї норми можливе лише за умови підтвердження у встановленому пунктом 69 підрозділу 10 розділу XX цього Кодексу порядку неможливості своєчасно виконати конкретний податковий обов'язок, що має встановити своїм рішенням контрольний орган. Сам факт дії воєнного стану без такого підтвердження не є підставою для звільнення від нарахування пені

23 грудня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Центрального міжрегіонального управління ДПС по роботі з великими платниками податків на рішення Полтавського окружного адміністративного суду від 29 січня 2024 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 29 квітня 2024 року у справі № 440/16587/23 за позовом Публічного акціонерного товариства «Транснаціональна фінансово-промислова нафтова компанія „Укртатнафта“» до Центрального міжрегіонального управління ДПС по роботі з великими платниками податків про визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У 2023 році платник подав декларацію з податку на прибуток підприємств за 2021 рік і сплатив суму зобов'язання з порушенням строків. Контрольний орган автоматично нарахував пеню в сумі близько 1,5 млн грн за несвоєчасну сплату відповідно до підпункту 129.1.3 пункту 129.1 статті 129 Податкового кодексу України, оскільки звільнення від пені під час воєнного стану можливе лише згідно зі спеціальним порядком, визначеним пунктом 69 підрозділу 10 розділу XX цього Кодексу. На переконання платника, пеню не можна нараховувати / нарахована пеня підлягає анулюванню, якщо дія чи бездіяльність платника сталася внаслідок введення воєнного або надзвичайного стану.

Полтавський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов, визнавши протиправним нарахування пені. Суди першої та апеляційної інстанцій вказали, що підпункт 129.9.7 пункту 129.9 статті 129 Податкового кодексу України безпосередньо закріплює ненарахування пені або анулювання вже нарахованої пені в разі вчинення платником дії чи бездіяльності внаслідок введення воєнного або надзвичайного стану. Зазначена норма не має бланкетного характеру та не пов'язує звільнення від пені з підтвердженням неможливості виконання податкового обов'язку в порядку, визначеному пунктом 69 підрозділу 10 розділу XX цього Кодексу, який підлягає застосуванню лише під час вирішення питання про притягнення платника до фінансової відповідальності у вигляді штрафу, встановленого статтею 124 цього Кодексу. Оскільки питання застосування штрафних санкцій у цій справі не було предметом спору, то ці положення не впливають на правомірність нарахування пені.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржувані судові рішення та ухваливши нове – про відмову в задоволенні позову.

ОЦІНКА СУДУ

Платник зобов'язаний своєчасно сплатити суму податкового зобов'язання, а в разі порушення строків потрібно нараховувати пеню як форму фінансової відповідальності.

Підпункт 129.9.7 пункту 129.9 статті 129 Податкового кодексу України не підлягає застосуванню ізолювано та автоматично лише на підставі факту введення воєнного стану чи загальних вказівок на нього. Звільнення від нарахування / анулювання пені можливе лише в разі наявності підтвердження неможливості своєчасно виконати податковий обов'язок у порядку, визначеному пунктом 69 підрозділу 10 розділу XX цього Кодексу та Порядком підтвердження можливості чи неможливості виконання платником податків обов'язків, визначених у підпункті 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 29 липня 2022 року № 225. Отже, введення воєнного стану не є підставою для автоматичного звільнення від пені без встановлення причиново-наслідкового зв'язку між воєнними обставинами та неможливістю виконання конкретного податкового обов'язку.

Факт неможливості сплати податкового зобов'язання підлягає обов'язковому встановленню контрольним органом шляхом ухвалення відповідного рішення за результатами розгляду заяви платника. Відсутність такого рішення виключає застосування підпункту 129.9.7 пункту 129.9 статті 129 Податкового кодексу України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 грудня 2025 року у справі № 440/16587/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132848841>

II. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ

2.1. Про повноваження старости або особи, яка виконує його обов'язки, щодо засвідчення справжності підпису на заяві про відмову від отримання одноразової грошової допомоги

Засвідчення виконуючим обов'язки старости справжності підпису члена родини померлого військовослужбовця на заяві про відмову від отримання частки одноразової грошової допомоги, оформленій відповідно до Порядку і умов призначення та виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовців Збройних Сил України в період дії воєнного стану, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 25 січня 2023 року № 45, є законним, належним та достатнім для підтвердження його волевиявлення

04 грудня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Міністерства оборони України на рішення Запорізького окружного адміністративного суду від 12 квітня 2024 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 27 вересня 2024 року у справі № 280/1101/24 за позовом Особа_1 до Міністерства оборони України про визнання протиправною бездіяльності, яка полягає у непризначенні та невиплаті позивачці одноразової грошової допомоги, як доньці померлого військовослужбовця.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позов обґрунтований тим, що позивачці як дочці загиблого військовослужбовця призначено частку одноразової грошової допомоги в розмірі 1/2 частини від 15 000 000 грн, в сумі 7 500 000 грн. Інший отримувач одноразової грошової допомоги - батько загиблого - відмовився від отримання одноразової грошової допомоги, яку відповідач не прийняв з підстав неналежного засвідчення його підпису на заяві про відмову від отримання одноразової грошової допомоги. Позивачка вказувала, що Міністерством оборони України порушено її право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги, як доньці загиблого військовослужбовця, в розмірі 15 000 000 грн.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов задоволено. Суди виходили з того, що підпис батька загиблого військовослужбовця на заяві про відмову від одноразової грошової допомоги був належним чином засвідчений уповноваженою посадовою особою місцевого самоврядування (в.о. старости), що відповідно до Закону України від 02 вересня 1993 року № 3425-XII «Про нотаріат» є нотаріальним посвідченням. Тому, враховуючи добровільну відмову особи, яка мала право на виплату, його частка підлягає призначенню та виплаті доньці загиблого військовослужбовця.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд дійшов висновку, що засвідчення виконуючим обов'язки старости справжності підпису члена родини померлого військовослужбовця на заяві про відмову від отримання частки одноразової грошової допомоги, оформленій відповідно до Порядку і умов призначення та виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовців Збройних Сил України в період дії воєнного стану, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 25 січня 2023 року № 45, є законним, належним та достатнім для підтвердження його волевиявлення.

Крім того, визначення повноваження виконуючого обов'язків старости не потребують окремого затвердження, а є такими ж як у старости.

Колегія суддів Верховного Суду погодилась з висновками судів попередніх інстанцій, що засвідчення справжності підпису в.о. старости сіл Городоцької міської ради Хмельницького району Хмельницької області на заяві батька померлого про відмову від отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» від 28 лютого 2022 року № 168, здійснено в межах повноважень та відповідно до Закону України від 02 вересня 1993 року № 3425-XII «Про нотаріат». Тому враховуючи те, що батько загиблого відмовився від отримання одноразової грошової допомоги, його частка мала бути призначена позивачці.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 грудня 2025 року у справі № 280/1101/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132336020>

2.2. Про неможливість державної реєстрації права власності на асфальтову площадку

Державній реєстрації підлягають лише речові права на споруди, які є окремою нерухомою річчю, тобто не є приналежністю головної речі і складовою частини іншої речі. Асфальтова площадка не створює будь-якого об'ємного простору, не має конструктивних елементів, що притаманні спорудам. Фактично, асфальтобетонне покриття є допоміжним обладнанням відповідної частини земельної ділянки з метою задоволення потреб у покращенні можливостей її експлуатації за призначенням, тобто воно є приналежністю до головної речі - земельної ділянки. Отже, виходячи з юридичної природи асфальтобетонного покриття та з ознак нерухомого майна, це покриття не є нерухомим майном, відноситься до елементів благоустрою, а тому не підлягає обов'язковій державній реєстрації

04 грудня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Особа_1 на рішення Черкаського окружного адміністративного суду від 05 грудня 2023 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 10 квітня 2024 року у справі № 580/6246/23 за позовом Особа_1 до Державного реєстратора прав на нерухоме майно виконавчого комітету Смілянської міської ради Черкаської області, треті особи - Балаклеївська сільська рада, Виконавчий комітет Смілянської міської ради, за участю Черкаської обласної прокуратури, про визнання протиправним та скасування рішення про відмову в проведенні реєстраційних дій та зобов'язання прийняти рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням міськрайонного суду 26 травня 2010 року у справі № 2-1354/2010 за позовачкою визнано право власності на асфальтову площадку в межах Балаклеївської сільської ради. У Державному земельному кадастрі зазначено, що земельна ділянка, на частині якої розміщена площадка, перебуває у власності Балаклеївської сільської ради. Позивачка звернулася до державного реєстратора із заявою про реєстрацію права власності на асфальтову площадку, додавши до заяви копію судового рішення у справі № 2-1354/2010, копію технічного паспорта, рішення виконкому про присвоєння адреси та довідку бюро технічної інвентаризації про те, що станом на 01 січня 2013 року право власності на спірний об'єкт не зареєстроване. Держаний реєстратор прийняв рішення про відмову у проведенні реєстраційних дій у зв'язку з тим, що асфальтова площадка не є об'єктом нерухомості, тому заявлене речове право не підлягає державній реєстрації відповідно до статті 5 Закону України від 01 липня 2004 року № 1952-IV «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (далі – Закон № 1952-IV).

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовлено. Судди попередніх інстанцій вказали, що асфальтова площадка відноситься до земельних поліпшень, здійснених у результаті проведення будівельних робіт. Вона не є самостійним об'єктом нерухомості, тому право власності на неї не може бути зареєстровано в Державному реєстрі прав на нерухоме майно.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

При визначенні споруд, права на які підлягають державній реєстрації, необхідно враховувати, що для таких споруд повинні бути притаманні ознаки нерухомого майна, визначені статтею 181 Цивільного кодексу України, а саме, розташування на земельній ділянці, переміщення споруди неможливе без її знецінення та зміни її призначення. Водночас державній реєстрації підлягають лише речові права

на споруди, які є окремою нерухомою річчю, тобто не є приналежністю головної речі і складовою частини іншої речі.

В свою чергу, асфальтова площадка не створює будь-якого об'ємного простору, не має конструктивних елементів, що притаманні спорудам. Фактично, асфальтобетонне покриття є допоміжним обладнанням відповідної частини земельної ділянки з метою задоволення потреб у покращенні можливостей її експлуатації за призначенням, тобто воно є приналежністю до головної речі – земельної ділянки.

Отже, виходячи з юридичної природи асфальтобетонного покриття та з ознак нерухомого майна, це покриття не є нерухомим майном. Асфальтове покриття відноситься до елементів благоустрою, тобто є типом покриття доріг і тротуарів (підпункт 9.1.1 пункту 9.1 ДБН Б.2.2.-5:2001 «Благоустрій територій»), а не окремим об'єктом нерухомості.

Верховний Суд погодився з висновком судів попередніх інстанцій, що спірна асфальтова площадка, як допоміжне обладнання відповідної частини земельної ділянки, елемент благоустрою, призначене для ефективного використання частини земельної ділянки, яка належить сільській раді, не є об'єктом нерухомості та обов'язковій державній реєстрації не підлягає.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 грудня 2025 року у справі № 580/6246/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132336105>

2.3. Про обов'язок органу Пенсійного фонду України забезпечити реалізацію права особи на отримання пенсії у випадку повернення банком коштів у зв'язку з некоректними реквізитами одержувача (пенсіонера)

Повернення банком коштів у зв'язку з некоректними реквізитами одержувача (пенсіонера) не звільняє орган пенсійного фонду від активного процесуального обов'язку забезпечити подальшу реалізацію права особи на отримання пенсії. На орган пенсійного фонду покладено не лише обов'язок формального прийняття заяви, але й обов'язок здійснити її розгляд, що, у випадку подання заяви про виплату пенсії на банківський рахунок, включає: 1) перевірку правильності оформлення заяви та документів; 2) аналіз реквізитів, у тому числі банківського рахунку; 3) встановлення відповідності документів вимогам законодавства; 4) витребування у заявника додаткових відомостей у випадку виявлення розбіжностей або недоліків; 5) ухвалення мотивованого рішення за результатами розгляду.

08 грудня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Пенсійного фонду України в Одеській області на рішення Одеського окружного адміністративного

суду від 28 серпня 2024 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 20 березня 2025 року у справі № 420/13975/24 за позовом Особа_1 до Головного управління Пенсійного фонду України в Одеській області про визнання протиправною бездіяльності щодо нездійснення перерахунку розміру пенсії, невиклати компенсації втрати частини доходу та не виплати пенсії на визначений пенсіонером банківський рахунок.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачу припинено виплату пенсії у зв'язку з виїздом за кордон. На виконання судового рішення у справі № 420/6968/22, відповідача зобов'язано поновити виплату пенсії з дати її припинення. На виконання цього рішення відповідач поновив виплату пенсії, нарахував заборгованість та здійснив перерахування загальної суми понад 107 тис. грн на банківський рахунок, зазначений у заяві позивачем. Водночас, зазначена сума не була зарахована банком через невідповідність реквізитів рахунку даним пенсіонера. Вважаючи, що кошти були нараховані, але не виплачені з причин, які не залежать від Пенсійного фонду України, відповідач зазначив про відсутність підстав для виплати компенсації та неможливість надання довідки про фактично виплачену пенсію, у зв'язку з чим позивач звернувся до суду, вважаючи таку бездіяльність протиправною.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов задоволено частково. Суди попередніх інстанцій установили протиправну бездіяльність органу Пенсійного фонду України щодо нерозгляду заяви позивача про перерахування пенсії на банківський рахунок та відсутність рішення про виплату чи відмову у виплаті пенсії.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій у частині задоволення окремих позовних вимог, ухвалив у цій частині нове рішення, а в іншій частині залишив судові рішення без змін.

ОЦІНКА СУДУ

На підставі аналізу положень пунктів 19 і 23 Порядку виплати пенсій та грошової допомоги через поточні рахунки в банках, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1596 від 30 серпня 1999 року (далі – Порядок № 1596) Верховний Суд дійшов висновку, що ці положення покладають на Пенсійний фонд України не лише обов'язок відображати повернуті кошти у бухгалтерському обліку, а й активний процесуальний обов'язок забезпечити подальшу реалізацію права особи на отримання пенсії, у тому числі шляхом витребування нових або уточнення вже наявних документів, необхідних для здійснення відповідних виплат.

Повернення банком незарахованих сум відповідно до пункту 19 Порядку № 1596 не припиняє обов'язку Пенсійного фонду забезпечити фактичну виплату пенсії та не звільняє його від активних дій, необхідних для усунення причин незарахування.

Водночас наведені положення Порядку № 1596 регулюють виключно технічний механізм зарахування пенсійних виплат на банківські рахунки та порядок реагування на випадки їх незарахування. Проте спірні правовідносини у цій справі зумовлені не самим фактом повернення коштів банком, а поданням позивачем заяви про поновлення виплати пенсії та визначення способу її отримання. Порядок подання, перевірки, розгляду та вирішення таких заяв врегульований спеціальним нормативним актом – Порядком подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", затвердженим постановою правління Пенсійного фонду України № 22-1 від 25 листопада 2005 року (далі – Порядок № 22-1).

Цей Порядок покладає на орган Пенсійного фонду не лише обов'язок формального прийняття заяви, але й обов'язок здійснити її розгляд, що, у випадку подання заяви про виплату пенсії на банківський рахунок, включає: 1) перевірку правильності оформлення заяви та документів; 2) аналіз реквізитів, у тому числі банківського рахунку; 3) встановлення відповідності документів вимогам законодавства; 4) витребування у заявника додаткових відомостей у випадку виявлення розбіжностей або недоліків; 5) ухвалення мотивованого рішення за результатами розгляду.

Невчинення цих дій, попри наявність заяви та отриману від банку інформацію про незарахування коштів, а також відсутність рішення у формі, передбаченій Порядком № 22-1, свідчать про недотримання відповідачем встановлених законом стандартів адміністративної процедури та утворюють протиправну бездіяльність.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 08 грудня 2025 року у справі № 420/13975/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132411150>

2.4. Про обов'язок надавачів фінансових послуг відображати у структурі власності особу / осіб, які здійснюють значний вплив на управління, незалежно від наявності акціонерів із часткою в розмірі 10 і більше відсотків

Відсутність у фінансової установи або особи, яка не є фінансовою установою, але має право надавати окремі фінансові послуги акціонерів, які володіють часткою у розмірі 10 % і більше, не позбавляє обов'язку відображати у структурі власності особу/осіб, які здійснюють значний вплив на управління або діяльність такої установи. У таких випадках значний вплив може проявлятися не лише через володіння корпоративними правами, але й через можливість фактично контролювати прийняття ключових управлінських рішень, визначати стратегічні напрями діяльності, формувати виконавчі органи чи впливати на них іншим чином

16 грудня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Приватного акціонерного товариства «Страхова компанія «ІНГОССТРАХ»» на постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 06 грудня 2023 року у справі № 160/3966/23 за позовом Приватного акціонерного товариства «Страхова компанія «ІНГОССТРАХ»» до Національного банку України, Комітету з питань нагляду та регулювання діяльності ринків небанківських фінансових послуг Національного банку України про визнання протиправним та скасування рішення про визнання структури власності позивача непрозорою.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом, в якому просив визнати протиправним та скасувати рішення Комітету з питань нагляду та регулювання діяльності ринків небанківських фінансових послуг Національного банку України № 21/1355-рк від 21 жовтня 2022 року «Про визнання структури власності Приватного акціонерного товариства «Страхова компанія «ІНГОССТРАХ»» непрозорою». На обґрунтування позову позивач вказував, що оскаржуване рішення винесене у зв'язку з неможливістю встановити особу/осіб, яка/які здійснює(ють) значний вплив на управління або діяльність товариства, оскільки жоден з акціонерів товариства не володіє часткою у статутному капіталі товариства у розмірі 10 та більше відсотків, а також відсутністю даних про осіб, що мають незалежну від формального володіння можливість здійснення рівнозначного впливу на управління чи діяльність товариства. Позивач зазначав, що в структурі власності товариства не існує такої особи, яка би самостійно або спільно з іншими особами володіла акціями товариства в розмірі 10 і більше відсотків, при цьому даний факт не робить таку структуру власності непрозорою, а чинне законодавство не містить прямої вказівки на обов'язкову наявність володільця акцій/часток у статутному капіталі товариства у розмірі 10 і більше відсотків. Крім того, право власності на акції кожного з акціонерів є непорушним, ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні, як і неможливо визначити для акціонерів додаткові обов'язки щодо володіння чи розпорядження акціями.

Рішенням окружного адміністративного суду позов задоволено. Суд першої інстанції дійшов висновку, що Національний банк України наділений повноваженнями визначити особу власником істотної участі у фінансовій установі або в особі, яка не є фінансовою установою, але має право надавати окремі фінансові послуги. Водночас відповідач самостійно не визначив таку особу в структурі власності ПРАТ «СК «ІНГОССТРАХ»» та не зазначив, які конкретні дії необхідно вчинити товариству та яким способом, на думку відповідача, необхідно привести у відповідність вимогам чинного законодавства структуру власності надавача фінансових послуг.

Постановою апеляційного адміністративного суду скасовано рішення суду першої інстанції та відмовлено у задоволенні позову. Ухвалюючи таке рішення апеляційний суд дійшов висновку, що неможливість встановлення за поданими відомостями особи або осіб, які здійснюють значний вплив на управління чи діяльність ПРАТ «СК «ІНГОССТРАХ»», свідчить про непрозорість структури його власності.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову суду апеляційної інстанції без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд звернув увагу на те, що наявність у органів, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, повноваження щодо самостійного визначення наявності значного впливу та/або контролю над управлінням або діяльністю фінансової установи та можливість визнання особи власником істотної участі у фінансовій установі з боку регулятора не свідчить про відсутність обов'язку позивача щодо здійснення постійного контролю за відповідністю своєї структури власності вимогам щодо її прозорості.

Відсутність у фінансової установи або особи, яка не є фінансовою установою, але має право надавати окремі фінансові послуги акціонерів, які володіють часткою у розмірі 10 % і більше, не позбавляє обов'язку відображати у структурі власності особу/осіб, які здійснюють значний вплив на управління або діяльність такої установи. У таких випадках значний вплив може проявлятися не лише через володіння корпоративними правами, але й через можливість фактично контролювати прийняття ключових управлінських рішень, визначати стратегічні напрями діяльності, формувати виконавчі органи чи впливати на них іншим чином.

Суд також зазначив, що відображення таких осіб у структурі власності є не формальним, а змістовним обов'язком, спрямованим на забезпечення ідентифікації кінцевих бенефіціарних власників або інших осіб, які реально здійснюють вирішальний або істотний вплив на управління фінансовою установою.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 грудня 2025 року у справі № 160/3966/23 можна ознайомитися за посиланням - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132708722>

2.5. Про протиправність встановлення підзаконним нормативно-правовим актом обмежень щодо використання зареєстрованої торговельної марки на вивісці аптечного закладу

Включення до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів), затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 року

№ 929, положення про заборону зазначення на торговельній марці, що належить ліцензіату на законних підставах, вказівки щодо рівня або іншої ознаки цін, яка може вплинути на наміри споживача щодо придбання товарів у такому закладі, інформації, що може вводити споживача в оману, про орієнтованість аптечного закладу на обслуговування певних соціальних груп населення, а також порівнянь з іншими аптечними закладами, є протиправним, оскільки такі вимоги, по-перше, дублюють і конкретизують загальні вимоги щодо оманливості, що прямо заборонено спеціальним законодавством у сфері ліцензування господарської діяльності; по-друге, обмежують правомірне використання зареєстрованої торговельної марки, яка пройшла перевірку у встановленому законом порядку. Будь-які обмеження щодо використання торговельної марки, зокрема шляхом її розміщення на вивісці аптечного закладу, можуть встановлюватися виключно законом, а не підзаконним нормативно-правовим актом. Запровадження Кабінетом Міністрів України додаткових вимог до торговельних марок, які пройшли законодавчо визначені процедури реєстрації та експертизи, порушує принципи правової визначеності, пропорційності та недискримінації, а також безпідставно обмежує право ліцензіата на використання об'єкта інтелектуальної власності у власній господарській діяльності

18 грудня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Кабінету Міністрів України на рішення Київського окружного адміністративного суду від 07 березня 2024 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 11 червня 2024 року у справі № 320/31536/23 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Фармація Києва» до Кабінету Міністрів України про визнання протиправною та нечинною постанови в частині, зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом до Кабінету Міністрів України в якому просив визнати протиправною та нечинною постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів)» від 30 листопада 2016 року № 929 (в редакції від 11 липня 2023 року), в частині, якою встановлено умови та обмеження для використання торговельної марки, що належить ліцензіату, а саме: якщо таке найменування не містить вказівки щодо рівня або іншої ознаки цін, яка може вплинути на наміри споживача щодо придбання товарів у такому закладі, інформації, що може вводити споживача в оману, про орієнтованість аптечного закладу на обслуговування певних соціальних груп населення, порівнянь з іншими аптечними закладами. Позивач вказував на те, що вказана ліцензійна умова є протиправною та такою, що порушує його право

на використання торгівельних марок шляхом нанесення їх на вивіску. Крім того, такі обмеження не можуть бути визначені підзаконними нормативно-правовими актами, оскільки правила використання торгівельних марок визначені спеціальним законом у цій сфері.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов задоволено. Суди попередніх інстанцій, виходили з того, що позивач, уклавши ліцензійний договір, отримав право розміщувати торговельну марку на вивісках та зовнішніх рекламних конструкціях аптечного закладу, і це право не може бути обмежено положеннями Постанови № 929, які оскаржуються, як такими, що суперечать нормативно-правовим актам вищої юридичної сили, порушують принципи правової визначеності та законних очікувань, встановлюють дискримінаційні умови здійснення суб'єктами господарювання своєї господарської діяльності.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу Кабінету Міністрів України, скасував рішення судів попередніх інстанцій, та ухвалив нове рішення про часткове задоволення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Закон України від 02 березня 2015 року № 222-VIII «Про ліцензування видів господарської діяльності» (далі – Закон № 222-VIII) забороняє включати до ліцензійних умов вимоги щодо дотримання законодавства України в цілому або вимог, що є обов'язковими для всіх суб'єктів господарювання.

Включення до ліцензійних умов положення про заборону зазначення на торговельній марці, що належить ліцензіату на законних підставах, вказівки щодо рівня або іншої ознаки цін, яка може вплинути на наміри споживача щодо придбання товарів у такому закладі, інформації, що може вводити споживача в оману, про орієнтованість аптечного закладу на обслуговування певних соціальних груп населення, порівнянь з іншими аптечними закладами, по-перше, дублює/конкретизує загальні вимоги щодо оманливості, вже встановлені Законом України від 15 грудня 1993 року № 3689-XII «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (далі – Закон № 3689-XII), що прямо заборонено Законом № 222-VIII; по-друге, обмежує правомірне використання зареєстрованої торговельної марки, яка пройшла перевірку відповідно до Закону № 3689-XII.

Встановлення Кабінетом Міністрів України додаткових вимог до торговельних марок, які пройшли законодавчо визначені процедури, необхідні експертизи та отримали свідоцтва на знак для товарів та послуг, суперечить принципам правової визначеності та пропорційності, оскільки будь-які обмеження у здійсненні права інтелектуальної власності можуть запроваджуватися лише законом, а не підзаконним нормативно-правовим актом, яким є оскаржувана постанова Кабінету Міністрів України.

Отже, положення абзацу 6 пункту 161 Ліцензійних умов № 929 є протиправним в частині умов, за яких найменування торговельної марки, що належить ліцензіату на законних підставах, не дозволяється використовувати, оскільки включає вимоги щодо додержання законодавства України у відповідній сфері, а саме у сфері охорони та використання торговельних марок, а також порушує право позивача на використання торговельних марок шляхом нанесення їх на вивіску, що суперечить гарантіям, закріпленим у законодавстві України у сфері охорони інтелектуальної власності. Що стосується приписів оскаржуваної норми в частині дозволу використовувати на вивісці та зовнішніх рекламних конструкціях аптечного закладу, крім позначення виду аптечного закладу, найменування ліцензіата, аптечного закладу та/або торговельної марки, що належить ліцензіату на законних підставах, Суд дійшов висновку, що вказані приписи не порушують прав позивача, оскільки не обмежують його у використанні торговельної марки під час здійснення господарської діяльності.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 грудня 2025 року у справі № 320/31536/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132725747>

III. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛATOЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ТА РЕФЕРЕНДУМУ, А ТАКОЖ ЗАХИСТУ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

3.1. Про відсутність права особи на виплату вихідної допомоги при звільненні у разі набрання законної сили судовим рішенням про поновлення її на роботі

Поновлення працівника на роботі на підставі судового рішення, яке набрало законної сили, та виплата йому середнього заробітку за час вимушеного прогулу відповідно до статті 235 КЗпП України, вказує на відсутність права на виплату вихідної допомоги при звільненні, передбачену статтею 44 КЗпП України, оскільки відсутній факт остаточного припинення трудових відносин та досягнута ключова мета вихідної допомоги - компенсація втрати доходу у зв'язку зі звільненням не з вини працівника. Також за таких обставин не підлягає задоволенню і вимога про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні відповідно до статті 117 КЗпП України, як похідна від вимоги про виплату вихідної допомоги

19 грудня 2025 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 13 грудня 2022 року у справі

№ 640/8468/20 за позовом Особи_1 до Офісу Генерального прокурора про стягнення вихідної допомоги, стягнення коштів за час затримки розрахунку при звільненні.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Спір у цій справі виник у зв'язку з ненарахуванням та невиплатою Офісом Генерального прокурора позивачу вихідної допомоги при його звільненні (24 грудня 2019 року). При цьому особливість спірних правовідносин полягала у тому, що до постановлення судом першої інстанції рішення від 08 вересня 2022 року у справі № 640/8468/20 про стягнення вихідної допомоги судом, уже було прийнято рішення, яке набрало законної сили, щодо поновлення позивача на роботі та стягнення на його користь середнього заробітку за час вимушеного прогулу (справа № 640/397/20).

Окружний адміністративний суд міста Києва позов задовольнив частково, зокрема визнав протиправною бездіяльність відповідача щодо невиплати вихідної допомоги при звільненні, стягнув на користь позивача вихідну допомогу та середній заробіток за весь час затримки розрахунку при звільненні. Шостий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив в цій частині нове судове рішення про відмову у задоволенні позовних вимог. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку про відсутність правових підстав для стягнення з Офісу Генерального прокурора на користь позивача вихідної допомоги при звільненні, оскільки рішенням суду у справі № 640/397/20, що набрало законної сили, позивача з 26 грудня 2019 року поновлено на посаді, тоді як вихідна допомога є разовим платежем та виплачується при остаточному звільненні.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, постанову апеляційного суду - без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У межах касаційного провадження у цій справі Верховний Суд вирішував, зокрема спірне питання про наявність/відсутність підстав для стягнення на користь позивача вихідної допомоги, що мала бути нарахована та виплачена при звільненні, за наявності судового рішення, яке набрало законної сили, про скасування наказу про звільнення. Як наслідок, – наявність/відсутність права особи на отримання середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні.

Колегія суддів звернула увагу на те, що на момент прийняття рішення судом першої інстанції про стягнення на користь позивача вихідної допомоги та середнього заробітку за затримку розрахунку при звільненні, позивач вже був поновлений на посаді та отримав кошти за час вимушеного прогулу на підставі судового рішення, яке набрало законної сили, у справі № 640/397/20 (майже за рік до постановлення судом рішення у справі № 640/8468/20), тобто він не мав статусу «звільненого працівника».

Також судова палата зауважила, що вихідна допомога не ототожнюється із заробітною платою, що виплачуються працівникові при звільненні, оскільки її розмір не пов'язаний з кількістю і якістю праці, а лише з фактом звільнення працівника з визначених законом підстав. Основним завданням вихідної допомоги є матеріальне забезпечення звільненого працівника в період пошуку ним нової роботи. Отже, ключовою метою вихідної допомоги (як окремої грошової виплати, що не відноситься до заробітної плати) є компенсування звільненому працівнику відсутності доходу. При цьому, підставою для такої виплати є те, що працівник втратив роботу не з власної волі.

Враховуючи, що позивачу було компенсовано відповідачем середній заробіток за весь час його вимушеного прогулу через незаконне звільнення, відповідно до положень трудового законодавства України (стаття 235 КЗпП України), що фактично свідчить про відновлення його права на отримання заробітної плати, яка мала бути виплачена. Отже, у цьому конкретному випадку втрати доходу не відбулося.

Таким чином, судова палата погодилася з висновком суду апеляційної інстанції про відсутність підстав для задоволення позовної вимоги про стягнення на користь позивача вихідної допомоги. Що стосується позовної вимоги в частині стягнення середнього заробітку за весь час затримки розрахунку при звільненні (невиплати вихідної допомоги), Верховний Суд також погодився з твердженням суду апеляційної інстанції про те, що така вимога є похідною від вимоги про стягнення цієї допомоги, а тому підстави покладення на роботодавця відповідальності за статтею 117 КЗпП України (затримка розрахунку при звільненні) не виникають.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 грудня 2025 року у справі № 640/8468/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132767747>

3.2. Про строк приведення постанов Уряду у відповідність до змін у законодавстві

Розділи «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України від 05 квітня 2018 року № 2397-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення окремих питань проходження громадянами військової служби» та Закону України від 30 березня 2021 року №1357-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення окремих питань виконання військового обов'язку та ведення військового обліку» та розділи «Прикінцеві положення» Закону України від 15 березня 2022 року № 2122-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо звільнення від військової служби осіб з інвалідністю та осіб, які доглядають за особами з інвалідністю і хворими дітьми» та Закону України від 01 квітня 2022 року № 2169-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо звільнення від військової служби деяких категорій громадян» містили норму зобов'язального

характеру щодо Уряду, а саме у шестимісячний/місячний строк привести у відповідність свої нормативно-правові акти до змін у законодавстві (зокрема до змін у статті 26 Закону України від 25 березня 1992 року № 2232-XII «Про військовий обов'язок і військову службу», на виконання якої і була прийнята постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку сімейних обставин та інших поважних причин, що можуть бути підставою для звільнення громадян з військової служби та із служби осіб рядового і начальницького складу» від 12 червня 2013 року № 413). Приписи Регламенту Кабінету Міністрів України, яким встановлено правила розроблення проєкту акта, не повинні змінювати часові обмеження у процедурі його прийняття, встановлені безпосередньо Законом

02 грудня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Кабінету Міністрів України на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 07 серпня 2024 року у справі № 320/34917/23 за позовом Особа_1 до Кабінету Міністрів України про визнання протиправною бездіяльності.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позов обґрунтовано тим, що постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку сімейних обставин та інших поважних причин, що можуть бути підставою для звільнення громадян з військової служби та із служби осіб рядового і начальницького складу» від 12 червня 2013 року № 413 (далі – Постанова № 413) затверджено перелік сімейних обставин та інших поважних причин, що можуть бути підставою для звільнення громадян з військової служби та із служби осіб рядового і начальницького складу та надано роз'яснення, які саме можуть бути сімейні обставини.

Позивач вказував, що положення наведеної постанови Уряду не відповідають змінам, унесеним Законом України від 05 квітня 2018 року № 2397-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення окремих питань проходження громадянами військової служби» (далі Закон № 2397-VIII), Закону України від 30 березня 2021 року № 1357-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення окремих питань виконання військового обов'язку та ведення військового обліку» та розділи «Прикінцеві положення» (далі – Закон № 1357-IX), Закону України від 15 березня 2022 року № 2122-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо звільнення від військової служби осіб з інвалідністю та осіб, які доглядають за особами з інвалідністю і хворими дітьми» (далі – Закон № 2122-IX) та Закону України від 01 квітня 2022 року № 2169-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо звільнення від військової служби деяких категорій громадян» (далі – Закон № 2169-IX) та суперечать їхнім окремим нормам.

Отже, відповідач не виконує свого обов'язку щодо приведення постанови Уряду у відповідність до змін у законодавстві, чим порушує його права, як військовослужбовця, оскільки, керуючись положеннями Постанови № 413, військова частина відмовила йому у задоволенні рапорту, указавши, що надана ним довідка Лікарсько-консультативної комісії не береться до уваги, оскільки, відповідно до затвердженого Урядом переліку, для його звільнення з військової служби потрібен висновок МСЕК (медико-соціальної експертної комісії).

Рішенням суду першої інстанції у позові відмовлено. Суд першої інстанції виходив з того, що порушення прав позивача постановою Уряду не доведено. Відмову у звільненні з військової служби позивач отримав через те, що він подав висновок лікарсько-консультативної комісії як доказ потреби доглядати за хворою матір'ю. Але за законом такі обставини може підтверджувати виключно висновок МСЕК.

Постановою апеляційного суду рішення суду першої інстанції скасовано, позов задоволено частково. Суд апеляційної інстанції мотивував своє рішення тим, що чинна редакція статті 26 Закону № 2232-XII містить виключний перелік сімейних обставин, які є підставою для звільнення з військової служби за мобілізацією і підзаконним нормативно-правовим актом цей перелік не може бути змінений. Однак, на момент розгляду справи судом першої інстанції, Кабінет Міністрів України не привів положення оскарженої постанови у відповідність до вимог законодавства.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову апеляційного суду – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши приписи Конституції України, Закону України від 27 лютого 2014 року №794-VII «Про Кабінет Міністрів України», Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» у редакціях Законів № 2397-VIII, № 1357-IX, № 2122-IX, № 2169-IX, Регламенту Кабінету Міністрів України, Верховний Суд дійшов висновку, що прикінцеві та перехідні положення зазначених Законів містили імперативний обов'язок Кабінету Міністрів України привести постанову № 413 у відповідність до змін у статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» у визначені законом строки (місячний або шестимісячний). Невиконання цього обов'язку протягом 2018–2024 років становить протиправну бездіяльність, незалежно від подальшого внесення змін у травні 2024 року.

Крім того, приписи абзацу 2 пункту 1 параграфу 32 Регламенту Кабінету Міністрів України, яким встановлено правила розроблення проєкту акта, не повинні змінювати часові обмеження у процедурі його прийняття, встановлені безпосередньо Законом.

Враховуючи викладене, колегія суддів касаційної інстанції погодилась з висновками суду апеляційної інстанції про протиправність бездіяльності Кабінету Міністрів України щодо неприведення Постанови № 413 у відповідність до змін у законодавстві у визначені Законами строки. Подальше виконання обов'язку

у 2024 році не спростовує факту протиправної бездіяльності у попередній період та не виключає визнання її неправомірною.

Верховний Суд відхилив аргументи Кабінету Міністрів України про те, що положення Постанови № 413 безпосередньо не порушували прав та інтересів позивача, оскільки така бездіяльність Уряду створила умови для порушень з боку уповноважених органів або посадових осіб (командування військових частин), які, не зважаючи на те, що у таких випадках застосовується саме закон як акт вищої юридичної сили, продовжували керуватися нормами Постанови № 413, що не відповідає актуальним змінам у законодавстві, у зв'язку з чим рапорт позивача не був належним чином розглянутий, а останній був вимушений звернутися до суду з окремим позовом.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 грудня 2025 року у справі № 320/34917/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132260196>

3.3. Про порядок розгляду скарг на результати кваліфікаційного іспиту для осіб, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого

Виключно Кваліфікаційна комісія арбітражних керуючих Міністерства юстиції України є уповноваженим органом з розгляду скарг щодо результатів кваліфікаційних іспитів осіб, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого. Будь-якого іншого органу законом не визначено. Реалізація членами такої комісії свого права на участь в її засіданні шляхом відеоконференції (в режимі онлайн) з дотриманням порядку проведення такого засідання, жодним чином не впливає на права позивача та не може слугувати підставою для скасування її рішень

05 грудня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Особа_1 на рішення Київського окружного адміністративного суду від 16 серпня 2023 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 17 жовтня 2023 року у справі № 320/16949/23 за позовом Особа_1 до Міністерства юстиції України, Кваліфікаційної комісії арбітражних керуючих Міністерства юстиції України про визнання протиправним протоколу засідання Комісії та зобов'язання рекомендувати видати свідоцтво про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позов обґрунтований тим, що під час складання кваліфікаційного іспиту у позивача виникли проблеми з відповідями на окремі питання, оскільки деякі з них містили по дві однакові правильні відповіді або не відповідали чинному законодавству, про що було повідомлено члена Кваліфікаційної комісії арбітражних керуючих Міністерства юстиції України (далі – Комісія). Після оприлюднення результатів позивач дізнався, що не склав іспиту, та подав до Комісії скаргу

щодо результатів іспиту. Комісія за результатами розгляду скарги скаргу позивача відхилила. Позивач вказував, що відповідачі по суті не розглянули його скаргу належним чином, не встановили факт, що йому не вистачило лише одного бала через неоднозначно сформульовані питання та варіативні відповіді, та відмовили у видачі свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого, чим фактично обмежили його в праві займатися цією професією.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного суду, у задоволенні позову відмовлено. Суди виходили з того, що перелік тестових питань не оскаржувався, скарга розглянута по суті, а проведення засідання онлайн та електронне підписання протоколу не суперечать законодавству, зокрема з урахуванням воєнного стану.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши приписи Кодексу України з процедур банкрутства, Порядку складання кваліфікаційного іспиту особами, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 13 серпня 2019 року № 2535/5 (далі – Порядок № 2535/5), Положення про Кваліфікаційну комісію арбітражних керуючих, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 25 вересня 2019 року № 2994/5, Закону України від 02 жовтня 1996 року № 393/96-ВР «Про звернення громадян», Закону України від 12 травня 2015 року № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану», Верховний Суд дійшов висновку, що розгляд скарги на результати кваліфікаційного іспиту виключно Кваліфікаційною комісією арбітражних керуючих є спеціальним порядком, який має пріоритет над загальними правилами підлеглості розгляду звернень громадян. Будь-який інший орган для такого розгляду законом не передбачено.

Крім того, суб'єктивне трактування позивачем тестових питань як неоднозначних не свідчить про порушення пункту 4 розділу I Порядку № 2535/5 щодо однозначності формулювання питань та варіантів відповідей, оскільки перелік питань розроблено та затверджено Комісією в межах її дискреційних повноважень, не оскаржувався окремо та є чинним. Комісія під час розгляду скарги по суті врахувала доводи щодо одного питання та додала бал, однак це не змінило загального результату.

З приводу проведення засідання Комісії в режимі онлайн, колегія суддів зазначила, що Положення про Кваліфікаційну комісію не містить обмежень щодо форми засідань (офлайн чи дистанційно). З урахуванням дії воєнного стану з 24 лютого 2022 року, відсутності заборони на дистанційний формат та фактичної участі необхідної кількості членів Комісії (шість осіб), таке засідання є повноважним. Реалізація членами Комісії свого права на участь в її засіданні шляхом

відеоконференції (в режимі онлайн) з дотриманням порядку проведення такого засідання, жодним чином не впливає на права позивача та не може слугувати підставою для скасування її рішень. Електронне підписання протоколу за допомогою системи ЕДО EDIN підтверджено матеріалами справи та відповідає вимогам.

Враховуючи викладене, колегія суддів касаційної інстанції погодилась з висновками судів попередніх інстанцій про відсутність порушень з боку Комісії та Міністерства юстиції України при розгляді скарги позивача та відмові в рекомендації видати свідоцтво арбітражного керуючого. Рішення Комісії прийнято в межах повноважень, на підставі та у спосіб, передбачені законом.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 грудня 2025 року у справі № 320/16949/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132373399>

3.4. Про критерії визнання наказу злочинним або явно незаконним для відмови від його виконання поліцейським

Для визначення наказу злочинним або явно незаконним, у розумінні статті 8 Закону України від 02 липня 2015 року № 580-VIII «Про Національну поліцію» та статті 5 Дисциплінарного статуту, має бути встановлено очевидну (для усвідомлення протиправності такого наказу не потрібно проводити складного правового аналізу чи звертатися до спеціальних норм: незаконність впливає безпосередньо зі змісту наказу та загальновідомих вимог закону) протиправність, що проявляється у вимозі вчинити дії, які суперечать закону, службовій присязі або утворюють склад кримінального правопорушення, а у разі наполягання на його виконанні - підтверджено факт письмового повідомлення керівництва про цю обставину

11 грудня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Особа_1 на рішення Кіровоградського окружного адміністративного суду від 19 січня 2024 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 05 вересня 2024 року у справі № 340/1237/22 за позовом Особа_1 до Головного управління Національної поліції в Кіровоградській області про визнання протиправними та скасування наказів про дисциплінарне стягнення та звільнення зі служби в поліції, поновлення на посаді та стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суть спору полягала у протиправності наказів відповідача щодо притягнення позивача до дисциплінарної відповідальності у вигляді звільнення зі служби в поліції, за відсутності його вини. Звільнення зі служби у поліції позивач пов'язує з тим, що протягом тривалого часу він піддавався свідомому мобінгу з боку свого керівництва, яке, за змовою з посадовими особами ГУНП в Кіровоградській області,

домоглось його незаконного переведення (без його згоди) на іншу посаду в іншу місцевість. Наказ про переведення позивач не став виконувати, і відповідач формально провів службове розслідування за фактом невиходу його на роботу, що і стало підставою для прийняття спірних наказів та звільнення позивача зі служби в поліції.

Суди попередніх інстанцій у задоволенні позову відмовили. Відмовляючи в задоволенні позовних вимог, суди виходили з того, що свій невихід на нове місце служби позивач пов'язував виключно зі своєю незгодою з переміщенням на іншу посаду на підставі наказу, який позивач називає «злочинним», «явно» або ж «завідомо» незаконним. Суди дійшли висновку, що наказ про переведення позивача був законним. Незаконність (протиправність) такого наказу мала бути встановлена виключно рішенням суду, яке набрало законної сили, що мало б наслідком скасування спірного наказу.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши приписи Закону України від 02 липня 2015 року № 580-VIII «Про Національну поліцію», Дисциплінарного статуту Національної поліції України, Порядку проведення службових розслідувань у Національній поліції України, затвердженого наказом МВС України від 07 листопада 2018 року № 893, Верховний Суд дійшов висновку, що для визначення наказу злочинним або явно незаконним має бути встановлено очевидну протиправність, що проявляється у вимозі вчинити дії, які суперечать закону, службовій присязі або утворюють склад кримінального правопорушення, а у разі наполягання на його виконанні - підтверджено факт письмового повідомлення керівництва про цю обставину.

Потенційні чи наявні порушення процедури переміщення поліцейського або трудових гарантій самі по собі не свідчать про очевидну незаконність наказу. Такі порушення можуть бути підставою для його оскарження в судовому порядку, але не дають права поліцейському самотійно відмовлятися від виконання наказу, який не скасований та залишається чинним.

Враховуючи викладене, наказ про переміщення позивача не мав ознак злочинного чи явно незаконного, не був скасований у встановленому порядку, а отже, підлягав виконанню. Невиконання чинного наказу та відсутність на службі без поважних причин становлять порушення службової дисципліни, що обґрунтовано стало підставою для звільнення позивача зі служби в поліції. Службове розслідування проведено з дотриманням встановленого порядку.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 грудня 2025 року у справі № 340/1237/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132534266>

3.5. Про розмежування підстав закінчення виконавчого провадження: у зв'язку з виконанням рішення та визнанням виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню

Визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню, і фактичне виконання в повному обсязі рішення згідно з виконавчим документом є самостійними підставами для закінчення виконавчого провадження і їх одночасне застосування є неможливим. У зв'язку з цим, закінчення виконавчого провадження з підстави фактичного виконання рішення згідно з виконавчим документом унеможливорює закінчення виконавчого провадження з підстави визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню, оскільки виконавче провадження не може бути розпочате знову

15 грудня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державного підприємства «Херсонський морський торговельний порт» на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 13 вересня 2024 року у справі № 420/30264/23 за позовом Державного підприємства «Херсонський морський торговельний порт» до органів державної виконавчої служби про визнання протиправною та скасування постанови про стягнення виконавчого збору та зобов'язання закрити виконавче провадження.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позов обґрунтовано тим, що оскільки ухвалою суду наказ Господарського суду Одеської області від 08 липня 2022 року справі № 923/1056/21 визнано таким, що не підлягає виконанню, він породжує для органу державної виконавчої служби обов'язок розглянути всі правові наслідки, які випливають з цієї ухвали, зокрема розглянути питання про закінчення виконавчого провадження, винести постанову про закінчення виконавчого провадження зі стягнення виконавчого збору.

Суд першої інстанції позов задовольнив частково. Суд першої інстанції дійшов висновку, що у разі закінчення виконавчого провадження, зокрема, у зв'язку із визнанням судом виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню, виконавчий збір не стягується, а стягнутий виконавчий збір підлягає поверненню.

Апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове, яким у задоволенні позову відмовив. Суд вказав, що виконавче провадження було закінчено на підставі пункту 9 частини першої статті 39 Закону України від 02 червня 2016 року № 1404-VIII «Про виконавче провадження (далі – Закон № 1404-VIII)», а саме виконання в повному обсязі рішення згідно з виконавчим документом, а не у зв'язку із визнанням судом виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню, а тому висновки суду першої інстанції про закриття виконавчого провадження є помилковими.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню, і фактичне виконання в повному обсязі рішення згідно з виконавчим документом є самостійними підставами для закінчення виконавчого провадження і їх одночасне застосування є неможливим. У зв'язку з цим закінчення виконавчого провадження з підстави фактичного виконання рішення згідно з виконавчим документом унеможлиблює закінчення виконавчого провадження з підстави визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню, оскільки виконавче провадження не може бути розпочате знову. Частиною третьою статті 40 Закону № 1404-VIII регламентовано, що у разі, зокрема, закінчення виконавчого провадження з підстави, передбаченої пунктом 9 (крім випадку, передбаченого частиною дев'ятою статті 27 цього Закону) частини першої статті 39 цього Закону, якщо виконавчий збір не стягнуто, державний виконавець не пізніше наступного робочого дня з дня закінчення виконавчого провадження вносить постанову про стягнення виконавчого збору, яку виконує в порядку, встановленому цим Законом. Таким чином, у разі закінчення виконавчого провадження у зв'язку із фактичним виконанням в повному обсязі рішення згідно із виконавчим документом, виконавчий збір підлягає стягненню.

З матеріалів справи вбачається, що після закінчення виконавчого провадження № 69434219 (29 травня 2023 року) ухвалою Господарського суду Одеської області від 18 серпня 2023 року у справі № 923/1056/21, визнано таким, що не підлягає виконанню наказ Господарського суду Одеської області від 08 липня 2022 року у справі № 923/1056/21. Проте, ця обставина не стала підставою для закінчення виконавчого провадження.

Верховний Суд погодився із висновком суду апеляційної інстанції про безпідставність застосування до спірних правовідносин частини сьомої статті 27 Закону № 1404-VIII, ураховуючи, що виконавче провадження № 69434219 закінчено на підставі пункту 9 частини першої статті 39 Закону № 1404-VIII (виконання в повному обсязі рішення згідно з виконавчим документом), а не у зв'язку із визнанням судом виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню (пункту 5 частини першої статті 39 Закону № 1404-VIII). Тобто, наявні підстави для стягнення виконавчого збору і виконання спірної постанови.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 грудня 2025 року у справі № 420/30264/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132668158>

3.6. Про припинення державної служби при досягненні 65-річного віку та дискреційне право суб'єкта призначення на продовження

Положення пункту 7 частини 1 статті 83 Закону України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII «Про державну службу» щодо припинення державної служби у разі досягнення державним службовцем 65-річного віку є імперативним та у разі неприйняття суб'єктом призначення рішення про продовження строку перебування на державній службі є безумовною підставою для звільнення такої особи. Продовження граничного віку перебування на державній службі є правом суб'єкта призначення, а не його обов'язком. Потребу державної служби у конкретному державному службовцеві, який досяг 65-річного віку, визначає суб'єкт призначення. При цьому, бажання особи продовжити службу після досягнення нею 65-річного віку не є достатньою підставою для продовження державної служби після досягнення особою граничного віку перебування на службі

18 грудня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Особа_1 на рішення Волинського окружного адміністративного суду від 29 липня 2024 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 16 січня 2025 року у справі № 140/5414/24 за позовом Особа_1 до Пенсійного фонду України та Головного управління Пенсійного фонду України у Волинській області про визнання протиправним та скасування наказу про звільнення з у зв'язку з досягненням 65-річного віку, поновлення на посаді та стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суть спору полягала у протиправності звільнення позивача з посади державної служби у зв'язку із досягненням позивачем 65-річного віку. Позивач вказував, що досягнення ним 65-річного віку не є безумовною підставою для припинення його державної служби, оскільки законодавцем передбачено наявність можливості її продовження до досягнення особою 70 років за рішенням суб'єкта призначення. Крім того, позивачем подано заяву з проханням продовжити йому строк перебування на державній службі, однак вона залишена без розгляду. Пізніше він повторно подав заяву аналогічного змісту, проте відповідачем прийнято спірний наказ про звільнення позивача з державної служби. Зважаючи на встановлену законодавством можливість продовження державної служби після досягнення 65-річного віку та на подання ним заяви про намір подальшого її проходження, позивач вважає, що відповідач позбавив його права доступу до державної служби.

Суди попередніх інстанцій у задоволенні позову відмовили. Суди вказали, що продовження граничного віку перебування на державній службі є правом суб'єкта призначення, а не його обов'язком. Відповідне рішення приймається з урахуванням принципу доцільності та необхідності продовження роботи особою, що досягла 65-річного віку, виключно у зв'язку із потребами служби. Така обставина як бажання особи продовжити службу після досягнення нею 65-річного не є достатньою самостійною підставою для продовження державної служби після досягнення особою граничного віку перебування на службі.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд вказав, що досягнення державним службовцем 65-річного віку є імперативною підставою для припинення державної служби. Продовження строку перебування на службі після 65 років є правом суб'єкта призначення, а не його обов'язком. Потребу державної служби у конкретному державному службовцеві, який досяг 65-річного віку, визначає суб'єкт призначення. При цьому, бажання особи продовжити службу після досягнення нею 65-річного віку не є достатньою підставою для продовження державної служби після досягнення особою граничного віку перебування на службі.

Крім того, Закону України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII «Про державну службу» (далі – Закон № 889-VIII) не передбачає обов'язку суб'єкта призначення приймати окреме рішення щодо заяви про продовження служби; саме наказ про звільнення є результатом розгляду такої заяви (у разі відмови в продовженні).

Припинення державної служби в контексті пункту 7 частини першої статті 83 Закону № 889-VIII слід розуміти як закінчення строку перебування на державній службі, а тому строк проходження державної служби припиняється у зв'язку зі досягненням особою граничного віку перебування на службі.

Враховуючи викладене, колегія суддів касаційної інстанції погодилась з висновками судів попередніх інстанцій про правомірність звільнення позивача з посади у зв'язку з досягненням 65-річного віку без продовження строку перебування на державній службі.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 грудня 2025 року у справі № 140/5414/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132726924>

IV. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ

4.1. Про належного відповідача у спорах щодо стягнення середнього заробітку за час затримки виконання судового рішення про поновлення прокурора на посаді

Оскільки стягнення середнього заробітку за час затримки виконання рішення суду про поновлення на посаді є спеціальним видом відповідальності роботодавця, а саме особи, яка зобов'язана судовим рішенням та/або в силу закону видати наказ про поновлення незаконно звільненого працівника на посаді, то належним відповідачем, який, відповідно до статті 236 КЗпП України, має нести відповідальність за затримку виконання рішення суду про поновлення працівника на посаді, є уповноважений орган (його посадова особа), до повноважень якого, в силу відповідного закону, належить вирішення питання про поновлення працівника на посаді. У розумінні статті 236 КЗпП України власником (уповноваженим органом), який має обов'язок видати наказ (розпорядження) про поновлення прокурора на адміністративній посаді, є Генеральний прокурор, а відтак, витрати щодо виплати середнього заробітку за час затримки виконання судового рішення про поновлення його на посаді повинен нести саме Офіс Генерального прокурора як установа, у якій Генеральний прокурор виконує свої управлінські функції та яка є головним розпорядником бюджетного фінансування, а тому є належним відповідачем у таких спорах

19 грудня 2025 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Офісу Генерального прокурора на рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 29 листопада 2023 року, додаткове рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 22 грудня 2023 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 22 лютого 2024 року у справі № 260/8573/23 (провадження № К/990/17909/24) за позовом Особи_1 до Офісу Генерального прокурора, Закарпатської обласної прокуратури про стягнення середнього заробітку за час затримки виконання рішення суду.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Спір у цій справі виник у зв'язку із затримкою виконання рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 13 грудня 2021 року у справі № 260/136/20 про поновлення позивача на посаді першого заступника прокурора Закарпатської області, внаслідок чого він звернувся до суду з вимогою про стягнення середнього заробітку за час затримки виконання цього рішення за період з 14 грудня 2021 року по 04 вересня 2023 року.

Закарпатський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду, позовні вимоги задовольнив. Суди зазначили, що рішення суду у справі № 260/136/20 від 13 грудня 2021 року про поновлення позивача на посаді, яке підлягало негайному виконанню відповідачем, фактично виконано 05 вересня 2023 року. З урахуванням цього суди дійшли висновку про те, що невиконання відповідачем протягом певного часу згаданого судового рішення має наслідком застосування приписів статті 236 КЗпП України про стягнення з відповідача на користь позивача середнього заробітку за час затримки виконання рішення про поновлення на роботі. Також суди урахували, що згідно зі статтею 39 та пунктом 3 частини першої статті 9 Закону України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII «Про прокуратуру» (далі – Закон № 1697-VII) посада першого заступника прокурора Закарпатської області належить до адміністративних посад як посад «заступника керівника обласної прокуратури», а призначення прокурорів на адміністративні посади та звільнення їх з адміністративних посад у випадках та порядку, встановленому цим законом, віднесено до повноважень Генерального прокурора. З огляду на викладене суди вважали, що належним відповідачем, який має відповідати за позовною вимогою про стягнення середнього заробітку за час затримки виконання рішення суду, є Офіс Генерального прокурора.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, судові рішення суду першої інстанції та постанову апеляційного суду - без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У межах касаційного провадження у цій справі Верховний Суд вирішував спірне питання щодо застосування статті 236 КЗпП України в аспекті визначення належного відповідача, який повинен нести відповідальність за затримку виконання рішення суду про поновлення працівника на посаді, та досліджував зокрема, до чийх повноважень, відповідно до Закону № 1697-VII, належить вирішення питання поновлення позивача на посаді; ким видано відповідний наказ про поновлення працівника на посаді.

Колегія суддів зауважила про те, що, ураховуючи, що предметом позову є стягнення коштів, які є спеціальним видом відповідальності роботодавця, а саме особи, яка зобов'язана судовим рішенням або в силу закону видати наказ про поновлення незаконно звільненого працівника на посаді, то від установлення означених обставин залежить вирішення питання визначення належного відповідача, на якого має бути покладено обов'язок виплати позивачу середнього заробітку за час затримки виконання рішення.

Також урахувала, що згідно із положеннями пункту 7 частини першої статті 39 Закону № 1697-VII посада першого заступника прокурора Закарпатської області належить до адміністративних посад як посад «першого заступника керівника обласної прокуратури», а його призначення здійснюється Генеральним прокурором (частина четверта статті 39 Закону № 1697-VII).

Відтак, судова палата констатувала, що у розумінні статті 236 КЗпП України власником (уповноваженим органом), який має обов'язок видати наказ (розпорядження) про поновлення позивача на посаді першого заступника прокурора Закарпатської області, є Генеральний прокурор, а відтак, витрати щодо виплати середнього заробітку за час затримки виконання рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 13 грудня 2021 року у справі № 260/136/20 повинен нести саме Офіс Генерального прокурора як установа, у якій Генеральний прокурор виконує свої управлінські функції та яка є головним розпорядником бюджетного фінансування.

Таким чином, судова палата дійшла висновку, що належним відповідачем, який має відповідати за позовною вимогою про стягнення середнього заробітку за час затримки виконання рішення суду, є Офіс Генерального прокурора.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 грудня 2025 року у справі № 260/8573/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132767736>

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за грудень 2025 року / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного адміністративного суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду; управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду Апарату Верховного Суду. Київ, 2026. – 36 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 @supremecourt_ua

 t.me/supremecourtua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua